

GELENEK VE MODERNİTE ARASINDA TÜRKİYE'DE SON DÖNEM KADIN CİNAYETLERİ

Between Tradition and Modernity: The Recent Epoch Femicide in Turkey

*Ihsan Çetin*¹

Özet

Bu makale Türkiye'de son on yılda artan kadın cinayetlerini gelenek ve modernite çelişkisi bağlamında analiz etmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de işlenen kadın cinayetleri incelendiğinde bunların küçük bir kısmının namus cinayetleri kapsamına girdiği görülür. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu istatistiklerine dayanılarak cinayetlerin nedenleri ve failerine ilişkin verilerin incelendiği makalede, bunların yeni bir bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Makale Türkiye'de son dönemlerde işlenen kadın cinayetlerinin özgün niteliklere sahip olduğu tespitinden hareketle bunları *başkaldırı cinayetleri* (revolt killing) adı altında yeni bir kavram önerisiyle analiz etmeye çalışmaktadır. Türkiye'de yaygınlık kazanmalarına ilişkin tartışmada, makalede sıralanan kentleşme, işgücüne ve kamusal alana katılım, çoğalan sivil toplum örgütleri ve kadına yönelik yapılan yasal düzenlemeler gibi dinamiklerin sonucunda modernleşmenin de etkisiyle kadının kazandığı yeni statüsü tartışılmaktadır. İşlenen kadın cinayetlerinde başlıca sebeplerden birisi olan kadının boşanmak veya ayrılmak istemesi, yaygınlaşan bu bireyselleşmenin bir göstergesi olarak okunabilir. Makale artan kadın cinayetlerinin geleneksel kodların dışına çıkmaya çalışan kadın ile bu kodlar içinde şekillenmiş erkek arasındaki çatışmanın şiddetlenmesi neticesinde arttığını savunmaktadır. Bu bağlamda makalede, Türkiye'de işlenen kadın cinayetleri analizlerinin töre ve namus gibi kavramların ötesine taşınması, bunların bireyselleşen kadının dahil olduğu gelenek ile modernite çelişkisi bağlamında yeniden tanımlanması gerektiği ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Cinayetleri, Başkaldırı Cinayetleri, İhtiras Cinayetleri, Namus Cinayetleri, Töre Cinayetleri, Kadının Yeni Statüsü.

Abstract

This article aims to examine femicide which has increased within the last decade in Turkey in the contradiction of tradition and modernity. When the women murders in Turkey are examined, we see that a small proportion of them

---

¹ Yrd. Doç. Dr. Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

can be categorized as honour killing. According to the statistics that are collected by "We Will Stop Women Murder Platform" the reasons and actors of these kind of murders should be conceptualized in a new term. The article moves from a determination that recent femicides have unique features, thus it analyzes them by suggestion a new term which is revolt killing. In a debate about why they became more common in Turkey, as it is asserted in the article, it is argued that the new status of Turkish women which has developed as a result of some dynamics such as urbanization, participation in labor force and the visibility of women in the public and amendments in the judicial system plays a critical role. The most common reasons for femicide in Turkey, which are demanding the divorce or the break up of the relation, can be interpreted as an indicator for this individuation that is getting stronger among women. The article argues that the increased number of femicides are the result of the conflict that has become intensive between the woman who wants to go out of traditional codes and the man who tries to keep her within these codes. In this sense, in the article we assert that femicide in Turkey should go far beyond the term of honour killing, and it should be reconceptualized in the context of the contradiction between tradition and modernity which is arisen as a result of individualization and the new status of women.

Keywords: Femicide, Revolt Killing, Honour Killing, Crime of Passion, New Status of Women.

Giriş

2010 yılında boşandığı kocası tarafından işlenen Ayşe Paşalı cinayeti son Türkiye'de kadın cinayetleri açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu cinayetle birlikte, son dönemlerde artış göstermiş kadın cinayetlerinin medyada daha görünür hale gelmesi, bunun devamında ise mevcut yasalara ek olarak yeni düzenlemelere gidilmesi ve diğer önleyici tedbirlerin alınması sağlanmıştır. Ayşe Paşalı kocası tarafından şiddet gördüğü için boşanma davası açmış, bundan önce ve sonrasında devletten koruma talep etmiş, fakat hiç bir yanıt alamamış ve onu katil kocasının ellerine teslim etmişti. Paşalı cinayeti bağırarak "geliyorum" diyordu ama hiçbir önlem alınmıyordu. Ayşe Paşalı kocası tarafından katledilen tek kadın değildi. Aksine, kadın sivil toplum örgütleri tarafından tutulan istatistiklerden anlaşıldığı üzere, kendisinden ayrılmak istediği kocası, sevgilisi veya boşandığı kocası tarafından öldürülen kadınların son dönemlerde Türkiye'de işlenen kadın cinayetlerinde çoğunluğu oluşturmaktadır. Özellikle yakın partnerler tarafından işlenen kadın cinayetlerinin çoğunluğunun kadının ayrılma veya boşanma talebi neticesinde gerçekleştiği görülüyor. Bu durum medyaya yansıyan haberlerde de açık şekilde fark edilebilmektedir. Makale işte bu noktadan hareket ederek, bu tip cinayetlerin mevcut kavramlarla izah edilmesinin yetersiz kaldığını ve bunların yeni bir konseptle anlaşılması

gerektiğini öne sürmektedir. Türkiye’de son dönem kadın cinayetleri geleneksellikle ilişkilendirilen; namus, töre gibi cinayetlerinde dışında değerlendirilmelidir. Makalede, bu cinayetler, gelenek ve modernlik arasındaki çatışma bağlamında, kadının modern Türkiye’de son yıllarda elde ettiği kazanımlarla birlikte inşa ettiği yeni statüsü ve buna direnç gösteren geleneksel ataerkil sistem konsepti içinde bir değerlendirme geliştirilmeye çalışılmaktadır. Nihayetinde ise, bu tür cinayetlerin *başkaldırı cinayetleri* (revolt killing) kavramı altında yeniden tanımlanması önerilmektedir.

Makalede tartışma konusu edilen argümanlar konuyla ilgili literatürün taranması üzerine inşa edilmiştir. Türkiye’deki kadın cinayetleri istatistikleri ise devlet kurumları ile kadın sivil toplum örgütü “Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu”nun verilerine dayanmaktadır. Son dönem kadın cinayetlerinin analiz edildiği bu makalede platformun ayrıntılı şekilde tuttuğu veri bankası esas olarak ele alınmış, ayrıca örneklem olarak Eylül 2013 ayı içinde işlenen cinayet haberleri analiz edilmiştir.

1. Namus Kavramı

Oxford sözlüğünde namus terimi, “ahlaki olarak doğru olanın bilinmesi ve uygulanması yetisi” olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise “toplumun ahlak ve değerlerine bağlılık, iffet, dürüstlük, doğruluk” şeklinde tanımlanmaktadır. Türkiye toplumunda namusla ilişkilendirilebilecek birçok terim bulunmaktadır. Şeref, onur, haysiyet, haya, ar, adap, gurur, izzet gibi terimler bireylerin statüsüne, benlik algısına işaret eden kavramlardır. Sosyal boyutta namus olgusu bireylerin ve sosyal grupların davranışlarını etkileyen özsaygı duygusuna tekabül eder. Kültürel sistem içerisinde toplumda uyumu sağlayıcı temel prensiplerden biri olarak işlev görür.

Namus her şeyden önce bireyin özalgısını ilgilendiren ama bunun yanında sosyal çevreyi dikkate alan bir duruşu gerektirir. Bu bağlamda namuslu davranmak kişinin kendi özalgısını değerli kılarken, başkalarının gözünde de saygıya değer olarak görülmesini mümkün kılar. Bireyin dışında namus sosyal grupları da belirler. Sosyal bir grup olarak aile bunların başında gelir. Aile bireylerinden birinin namusla ilgili yaşadığı bir sorun tüm aile fertlerine de yansır ve bu aynı zamanda onların da meselesi haline gelir. Hollanda’ya göç etmiş Türk ailelerde yaşanan namus cinayetlerini inceleyen Clementine van Eck’e (2003) göre, namusun hem kadın hem erkekler tarafından korunması çok önemlidir. Çünkü ailenin namusu bir kez kirlendikten sonra bunu tamamiyle düzeltmek imkansızdır. Kirlenen namusun temizlenmesinin bir yolu kadının namusunu kirleten erkekle evlendirilmesi veya kadının intihara sürüklenmesidir. Aile erkeklerinin sorumluluğu ailenin namusunu korumak ve temizlemektir.

Amir Jafri (2008: 23) namus dışı bir eylemin tüm topluluğu töhmet altında bırakması sebebiyle, namusun kolektivist toplumlar için hayati bir önem

taşıdığıнын altını çizer. Bu sebeple namus bireysel olarak kazanılmayan fakat paylaşılan bir şeydir. Toplumsallığa aittir ve kuşaklar arasında aktarılır. Yalnızca babaların, kuşaklar boyu ataların taşıdığı bir husus değil, ama aynı zamanda doğmamış aile efradının da yaşamı ona bağlıdır. Bu bağlamda namus bir ailenin toplum içindeki prestijini, saygınlığını belirleyen bir öge olarak belirmektedir. Bu gibi toplumlarda namusun taşıyıcılığını yapan başlıca araç ailedeki kadınların iffetidir.

Namus kavramının cinsel tanımı genelde kadının iffeti üzerinden tanımlanır, bu ise çoğunlukla cemaat tipi toplumlarda yaygınlık gösterir. Bir kadın için namuslu olmak iffet, bekaret ve sadakatle ilişkili iken, bu durum erkek için her zaman için söz konusu değildir. Gündelik yaşamda kadın açısından namustan söz ediliyorsa, bu en başta kavramın cinsel anlamıyla ilintilidir.

Bu konuda sosyal bilimciler tarafından, namus kültürü ile hukuk kültürü arasında bir ayırım yapılır. Bu ayırım Tönnies'in cemaat (*gemeinschaft*) ve cemiyet (*gesellschaft*) kavramları arasında yaptığı ayırma paraleldir. Cemaatçi toplumda olduğu gibi, namus kültürünün baskın olduğu toplumlarda yazılı olmayan normların önemli bir yaptırım gücü vardır. Bunların yaptırım gücü sosyal kontrolün bu gibi toplumlarda yüksek olmasıyla mümkün olmaktadır. Sosyal kontrolle birlikte sosyal baskı bu gibi toplumlarda ayıplama, dışlama ve hor görülmeye birlikte işler. Aysan Sev'er'e (2013: 109) göre hukuk sistemi yerine ahlaki yaptırımlar ve namus üzerine temellenmiş geleneksel toplumlar çok katmanlı bir namus anlayışı geliştirmişlerdir. Bu anlamda, namus amorf halde, yaşamın her alanına uyarlanabilen ve farklı birey tiplerini yönetebilen, kolektif davranışlar üretmiştir.

Montesquieu'nun onur/namus temelli olan monarşi ile değer temelli cumhuriyet arasında yaptığı ayırım, namus temelli toplumlarla, yasa temelli toplumlar arasında yapılan ayırımın temelini oluşturduğu ileri sürülebilir. Jafri'nin (2008) not ettiği üzere, namus aslında yerleşik haldedir, entelektüel anlamda anlaşılabilir değil, daha çok gizli halde davranışlar üzerinden kuşaklar arası aktarılan bir olgudur. Hissedilen ve refleks şekilde kendisine tepki verilen bir kavramdır.

Yapılan bu ayrımlara rağmen, her kültürde kişinin sorumlu ve dürüst davranmasını şart koşan birtakım moral değerler ve normlar bulunur. Namus olgusu farklı terimlerle de olsa her toplumda bulunur. Ancak bunun cinayet sebebi olması inşa edilen gelenekler neticesinde bazı kültürlere özgü bir durumu oluşturur. Durum şu ki, namus kavramının bu boyutu, namus gerekçesiyle işlenen cinayetler nedeniyle doğruluk, dürüstlük gibi diğer anlamların neredeyse tümünü gölgesinde bırakır hale gelmiştir. Namus kavramıyla ilgili yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu namus cinayetleriyle ilgilidir.

2. Farklı Kültürlerde Namus Cinayetleri

Namus cinayetlerinin yanlışlığı kadar bu terimin kendisi de aslında sorunludur. Cinayetin namus gibi aslında dürüstlük ve doğrulukla ilişkili olan bir terimle ilişkilendirilmesi, cinayete ‘haklı’ bir gerekçe anlamı katabilmektedir ki, bu bir bakıma cinayetin meşruiyetine kapı aralayan bir durumu ifade eder. Sev’er’in (2013: 22) belirttiği gibi bu cinayetlere ‘namus’ sözcüğü eklendiğinde suçun büyüklüğü sulandırılmış oluyor ve sanki bunların cinayet değil de başka bir şey olduğu gibi bir anlam çıkabiliyor. Bu suçlara ‘namus’u eklemek aynı zamanda katillere sempati duyulmasına sebep olabiliyor.

Bir bireyi öldürmenin, hele ki genç kadınları katletmenin ne namusla ne de cesaretle ilgisi vardır. Namus cinayetleri kadın katillerinin ataerkil dünyanın bir parçasında kadın katillerini gizlemeye çalışan, yanlış bir isimlendirme ve gerçeği gizleyen çirkin bir maskedir. Acımasızca işlenen kadın cinayetlerine ‘namus’ sözcüğünü ekleyerek insanlar yanlış bir şekilde bunların meşru olduklarına, kültürel veya dinsel anlamda tasdik edilmiş pratikler olduklarına inandırılıyor. Oysa değil! Kadın cinayetlerini namusla ilişkilendiren veya kadın cinayetlerinde namusu bulan hiçbir kültür veya din bulunmamaktadır (Sev’er, 2013: 21).

Bu gerekçeden dolayı Sev’er (2013) ‘namus cinayetleri’ yerine ‘ataerkil cinayetler’ (*patriarchal murders*) terimini kullanır. Onun düşüncesinde ataerkil cinayetler dünyanın çeşitli yerlerinde işlenen kadın cinayetlerinden farklı formlar taşır. Bunlar kendi özgü nitelikler taşır. Çünkü bunlar genelde önceden tasarlanmışlardır ve neredeyse tümü müşterek şekilde gerçekleşir.

Normalde, namus cinayeti terimine özellikle bu tür cinayetlerin yaşanmadığı toplumlarda rastlanılmamaktadır. Örneğin; Eck’in (2003: 10) aktardığı üzere bu terim Hollanda’da neredeyse hiç bilinmiyordu. Ane Nauta Almanca terim olan ve ‘namus intikamı’ anlamına gelen *eerwraak* terimini ilk kez 1978 yılında kullandı, çünkü o dönemde bunu karşılayacak hiçbir sözcük yoktu. Standart hiçbir sözlükte bulunmamaktaydı. *The van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal* kitabında ise bir maddenin başlığı olarak listelenmiştir. Öte yandan Elden (2006) namus cinayeti kavramının İsveç’teki bilimin, siyasetin ve medyanın lügatinde daha önce bulunmamasına rağmen, göçmen ailelerde yaşanan bu tür cinayetler sonrasında bugün neredeyse herkesin hakkında bir şeyler bildiği ve tartıştığı bir kavram haline geldiğine işaret etmiştir.

Bu konuda yazılmış eserlerde namus cinayetlerinin dünyanın birçok bölgesinde işlendiği kaydedilmektedir. Ortadoğu da, Akdeniz ülkelerinde, Latin Amerika’da, Güney Batı Asya’da ve Hindistan ile Çin’in bazı bölgelerinde namus cinayetleri işlenmektedir (Eck, 2003; Jafri, 2008). Bangladeş, Brezilya, Ekvator, Mısır, Hindistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Fas, Pakistan, İsveç, Türkiye, Uganda ve Birleşik Krallık bu gibi cinayetlerin meydana geldiği ülkeler sıralamasında yer

almaktadır (Meetoo & Mirza, 2011). Birleşmiş Milletler 'namus' gerekçesiyle her yıl yaklaşık 5.000 kadının öldürüldüğünü kaydetmektedir (UNFPA, 2000).

Şurası açık ki, namus cinayetleri genelde Müslüman ülkelerle ilişkilendirilmektedir. Bunu açıklamak için kullanılan argümanlardan bir tanesi, bu kültürlerde namus mefhumunun ne şekilde tanındığıyla ilişkilidir. Bu gibi kültürlerde namusun cinsel anlamı başat bir özellik taşır ve bu özellikle kadının iffetiyle ilişkilidir. Bu durumun kritik bir önem taşıdığı toplumlarda şiddet çözüm yollarının başında gelir. 'Namusun kirlenmesi' ve bunun kanla temizlenmesi mefumu bu gibi kültürlerin geleneklerinde inşa edilmiştir.

Müslüman ülkelerde yüksek orandaki namus cinayetlerinin bir diğer sebebi, bu ülkelerdeki hukukun bu gibi suçlar karşısında caydırıcı hükümlere sahip olmaması, tahrik ve iyi hal gibi cezai indirimlere açık olmasıyla ilintilidir. Fadia Faqir'in (2001: 73) aktardığı üzere, namus cinayetlerini ilgilendiren kanunlar Arap ülkelerindeki ceza kanunlarında bulunmaktadır ve bunlar esasında Lübnan Ceza Kanunundan uyarlanmışlardır. Lübnan'da 562. madde, Ürdün'de 340. madde, Suriye'de 548. madde, Kuveyt'te 153. madde, Mısır'da 237. madde, Irak'ta 309. madde, Birleşik Arap Emirlikleri'nde 334. madde, Bahreyn'de 70. madde, Fas'ta 418 ve 424. maddeler, Umman'da 252. madde. Bu maddelerin tümü namus cinayetlerinde katilin lehinde olan hükümleri içermektedir. Suudi Arabistan ve Katar'da ise şeriat kanunları hüküm sürmekte ve özellikle Hanbelî mezhebi zina yapanın öldürülmesini cezadan muaf saymaktadır. Abu-Odeh'a (2011: 5) göre Ürdün Ceza Kanununda bulunan 340. Maddenin benzeri neredeyse tüm Arap ülkelerinde bulunmaktadır ve bir zamanlar Türkiye'de, İspanya'da, Portekiz'de ve İtalya (1979 yılında kaldırıldı) gibi ülkelerde de bulunmaktaydı.

Bu maddeler birbirleriyle birçok yönden benzerlik taşır. Bunların aynı zamanda tarihsel kökenleri vardır. Abu-Odeh'in (2011: 5) altını çizdiği gibi, Ürdün Ceza Kanununun 340. Maddesi 1858 yılı Osmanlı Ceza Hukukunun 188. maddesi ile 1810 Fransız Ceza Hukukunun 324. maddelerinden (bu madde 7 Kasım 1975 tarihinde 617/75 sayılı 17. maddeyle yürürlükten kaldırılmıştır) türetilmiştir.

Namus cinayetleri her ne kadar Arap ve Müslüman coğrafyasında yüksek oranda görülse de, bunun yalnızca bu toplum ve kültürle özgü olduğunu ileri sürmek yanıltıcı olur. Birçok sosyal bilimci bu gibi cinayetlerin başka kültür ve toplumlarda da görüldüğünü ortaya koymuştur (Lang, 2005, Jafri, 2008, Phlliys 2009, Doğan 2011, Sev'er, 2013). Sev'er namus suçlarının Müslüman toplumlar arasında yüksek olduğunu kabul etmekle birlikte, bunların aynı zamanda Hintliler, Sihler, Budistler, ayrıca (çoğunlukla Arap olan) Hıristiyanlar ve Yahudiler arasında da görüldüğünün altını çizer. Buna ilaveten Sev'er, Kur'an veya diğer dinlerin kutsal kitaplarında cinayeti hoş gören hükümün bulunmadığını

vurgular. Olan şu; katiller kültürleri/dinlerinin arkasına sığınıp ataerkil cinayetleri gerekçelendirmeye çalışmaktadırlar (2013: 23). İslam’da namus cinayetleri konulu makalesinde Recep Doğan (2011: 436) namus cinayetinin İslami bir olgu olmadığını vurgular. Doğan ‘Allah’ın emirleriyle yönetme’ ile ‘Allah adına yönetme’ arasındaki farkın bilincinde olmayanların Allah’a ihanet ettiklerini belirtir ve ‘kültürel değişikliğe’ ve özellikle kadınlar açısından temelden farklı olan bir İslam anlayışına yol açan bir duruma sürüklendiklerini ifade eder. Yaptıkları bu gibi değişiklikler ve yorumlar bu sebeple kadınların cinselliğini ailenin namusu için ‘potansiyel bir sıkıntı’ veya ‘potansiyel bir tehlike’ çevirmiştir. Haksız şekilde insanı öldürmenin en büyük günahların başında geldiği İslam’da namus cinayetlerinin yeri olmadığı diğer başka çalışmalarda da incelenmiştir (bkz. Idris & Abbas, 2011). Bunun yanında, bu gibi suçların yalnızca bir kültürle özdeşleştirilmesi adil değildir. Alessandro Bausani’nin not düştüğü üzere, namus cinayetleri Sarinya ve Sicilya’da da gerçekleşiyor diye, Roma Katolikliğinin bunları teşvik ettiği gibi bir yargıya ulaşılamaz (Jafri, 2008: 27).

Namus cinayetleri hiç şüphesiz kadına yönelik şiddetin en trajik boyutunu oluşturur. Bu olgu elbette küresel bir nitelik taşıyan ataerkillikten bağımsız değerlendirilemez. Gupta (2003) kadın cinayetlerinin belirli bir kültüre veya dini gruba veya topluluğa özgü bir durum olmadığını, kadınların benzer sebepler sonucunda dünyanın her tarafında şiddete uğradığını ve öldürüldüğünü ifade eder. Ona göre aile içi şiddet ırk, sınıf, din ve yaş gruplarının her aşamasında gerçekleşir. Ataerkillik kadını kontrol altına almak için şiddeti özellikle kullanır. Bu ırk veya etnik farklılıkların meselesi değildir. Bu ekonomik, politik ve toplumun demokrasi bağlamında gelişmesi ile iktidarın topluluklar içindeki dağılımıyla ilişkili bir durumdur (akt. Meetoo & Mirza, 2011: 45).

3. Töre Cinayetleri

Buraya kadar aktarılan tanımlardan hareketle, Batılı literatürde “namus cinayetleri” (honor killing) olarak nitelendirilen cinayetlerin gerçekte Türkiye’de “töre cinayetleri” olarak isimlendirilen cinayetlere denk düştüğünden bahsedilebilir. Töre TDK sözlüğünde “bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, âdet” olarak tanımlanmaktadır. Törenin İngilizce karşılığı olan ‘*custom*’ teriminin İngilizce’de tam bir karşılığının olduğunu söylemek güçtür. ‘*Custom*’ örf, adet gibi kavramlara denk düşmekte ve bu anlamda törenin güçlü yaptırım gücünü yansıtmamaktadır. Töre, topluluğun yaşadığı kültürde örf ve adetlerin çok kadim geçmişe sahip olduğuna referansta bulunan ve bu sebeple de güçlü bir yaptırım gücüne sahip bir kavramdır. Bu bağlamda gelenek ve adet gibi kavramlardan farklıdır. Törenin bu yaptırım gücü yalnızca kadınları değil aynı zamanda erkekleri de hedef

almaktadır. Geniş aileler ve aşiretler arasında yıllarca süren ve karşılıklı onlarca insanının hayatına mal olan 'kan davaları' yine 'töre gereği' yapılmaktadır. 'Namusun temizlenmesi' yerine bu kez 'kanın yerde kalmaması' erkekler arası cinayetlerin önünü açmaktadır.

Türkiye'de gelenekle ilişkili olan kadın cinayetlerinde hem namus cinayeti hem de töre cinayeti kullanılabilir. Namus gerekçesiyle işlenen cinayetlerin 'namus cinayeti mi' yoksa 'töre cinayeti mi' olduğuna ilişkin tartışma, Ecevitöğlü'nün (2012) iddiasıyla, son 5-6 yıl içerisinde ortaya çıkmış bir tartışmadır. Ecevitöğlü bu tartışmayı tetikleyen hususun, namus cinayetlerini ceza politikası aracılığıyla önleme çabaları ve bu çabanın ürünü olarak ceza yasasında yapılan değişiklik olduğunu ileri sürer. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 'kasten öldürme' suçunun nitelikli hallerini düzenleyen 82. Maddesinde 'töre saiki'na yer verilmiş, suçun töre saikiyle işlenmesi halinde failin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Ancak yasada namus suçlarına ilişkin "töre" terimine işaret edilmesi, töre dışında işlenen namus suçlarını kapsam dışında bırakabilme ihtimalini içermektedir. Ecevitöğlü'nün aktardığı üzere; Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı'nın hazırladığı bir raporla Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesinin bu düzenlemeye ilişkin bilgilendirmesinin ardından, CEDAW Komitesi'ne katılan hükümet yetkilileri, törenin sınırlı kapsamı çekincesi konusunda, töreyi kapsayıcı bir kavram olarak kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Ecevitöğlü'na (2012) göre, bu görüş her namus cinayetinin bir töre cinayeti olduğunu kabul etmek anlamına gelmektedir.

Yasal düzeyde aynı cezanın her iki kavram için geçerli olması, bu kavramların sosyolojik düzeyde özdeş oldukları iddiası için yeterli değildir. Aşağıda tartışıldığı üzere, ortak yönlerine rağmen, cinayete sebep olan farklı motivasyon ve dinamikler bulunmaktadır. Töre cinayeti olgusu üzerine yapılan çalışmalarda bunun genel olarak genekselliğin güçlü olduğu toplumlarda yaygınlık gösterdiği kanaati vurgulanır. Bu düşünceye göre, sözgelimi, aldatma şüphesiyle kocanın karısını öldürmesi her zaman için töre cinayeti olarak değerlendirilemez, ancak pekala 'namus cinayeti' olarak isimlendirilebilmektedir. Bu konuda Leyla Pervizat (2004) namus ve töre cinayetleri arasındaki ayrımı esas olarak bireyin içinde bulunduğu topluluğun sosyal yapısıyla ilişkilendirir. Ona göre namus cinayetleri cinsiyet temelli cinayetlerdir ve bu gibi cinayetler kadın ve kız çocukları ailenin erkek üyeleri tarafından öldürülmektedirler. Töre cinayetleri ise daha çok aşiret içinde veya aşiretler arasında gerçekleşen bir durumdur. Bu kavga içinde öldürülen kadın veya erkekler meselenin özünü teşkil etmez. Töre cinayetinde esas olan aşiretin bekası ve sisteminin devamıdır. Pervizat, töre cinayetleri kavramı içinde aynı zamanda kan davalarını da sayar. Onun düşüncesine göre, bireyler bu sistemden uzaklaşıp, modern yaşama geçtiği vakit töre cinayetleri kaybolabilmesine karşın, namus cinayetleri yine de sürebilmektedir.

İkinci olarak, töre cinayeti failin yanı sıra tüm aileyi içine alır. Bu sebeple, örgütlü yapılan bir eylemdir. Oysa bireysel düzeyden işlenen namus cinayetleri mutlak anlamda aile kararı gibi topluluğu olaya dâhil etmek zorunluluğu taşımaz. Öte yandan, töre cinayetinde gelenekle birlikte sosyal baskı büyük rol oynar. Öldürülecek kadın için aile fertlerinin önceden aldığı bir karar bulunmaktadır. Bu cinayetin işleneceğinden neredeyse tüm aile büyükleri haberdardır. Bireysel namus cinayetlerinden farklı olarak, töre cinayetlerinde örgütlülük aranır. Aile fertlerinin bundan etkilenmesi, dolayısıyla da olaya müdahil olması söz konusudur. Cinayet için önceden alınmış bir karar ve belli bir plan bulunur. Karar sonrasında infazın ne şekilde ve kimin tarafından yapılacağı genelde belirlenmiştir. Bu cinayet, adından da anlaşılacağı üzere, töre gerektirdiği için yapılmaktadır. Töre, sahip olduğu anlamdan dolayı, cinayete 'haklı' bir gerekçe sunmakta ve faillerine kimi zaman övünülecek bir durum yaratmaktadır. Türkçe'de kullanılan 'töre gereği' cinayet dışında yapılacak başka bir şeyin olmadığı anlamını içinde taşımaktadır. İngilizce literatürde '*honour killing*' olarak isimlendirilen ve yukarıda özellikleri sayılan bu kavramın karşılığı çoğu yerde töre cinayetleridir.

Namus ve töre cinayetleri Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde, yukarıda tartışılan farklılıklarına karşın, ortak bazı özelliklere de sahiptir. Nihayetinde her ikisi de ataerkil değerlerin birer sonucu, erkeğin kadın üzerindeki iktidarının tecessüm etmiş halleridir. Her ikisi de bu gelenekten beslenir². Tönnies'in kavramıyla; hem namus, hem töre cinayeti daha çok cemaat tarzı dayanışma örüntülerine sahip toplumlar da yaygınlık gösterir. Bu sebeple de sosyal baskı ortak bir özelliği oluşturur. Her ikisinde de başlıca motivasyonu sosyal çevrenin yarattığı baskı meydana getirir. Diğer taraftan, töre cinayetleri genelde namusla ilintili sebepler neticesinde işlenir. Bu nedenle de, çoğu zaman töre cinayetleri, namus cinayetleri kategorisi altında değerlendirilir (Van, 2003; Jafri, 2008; Mojab, 2006; Abdo, 2006, Dicle, 2007). Örneğin; Shahrzad Mojab (2006) Kürt toplumunda işlenen kadın cinayetlerini analiz ettiği makalesinde, her biri 'töre cinayeti' içinde değerlendirilebilecek vakaları 'namus cinayetleri' kavramı altında analiz eder. Bu konuda ayrıca Nahla Abdo şu ifadeyi kullanır: "Namus cinayeti uygulamasının, töre kanunlarına ve diğer yazılı olmayan kurallara büyük bir bağlılık duyan topluluklar, toplumlar ve milletler arasında daha yaygın olduğu tespitini yapmak pek de yeni bir şey olmayacaktır" (2006: 65). Her iki kavram arasındaki temel ortak hususun kadının iffeti olduğu ileri sürülebilir. Namus cinayeti kavramı daha genel olmakla birlikte, her ikisinde

---

² Bu noktada Koğacıoğlu'nun (2007) namus ve töre cinayetlerinde gelenek üzerinden yapılan analizlere karşı ortaya koyduğu itirazı ayrıca belirtmek gerekir. Koğacıoğlu temelde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gelenek üzerinden söylemleştirilerek kültüre indirgenmesinin tekrar tekrar farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerin doğallaştırılmasında kullanılan bir figür olduğunu ifade eder. Ona göre, feminist teoride olması gereken gelenek üzerinden kurulan her söylemde ataerkil ve sömürgeci iktidar ilişkilerinin aranması, tahakküm ilişkilerinin ne şekilde doğallaştırıldığına sorgulanması gerekir (bkz. Koğacıoğlu, 2007).

kadının iffetiyle ilişkilendirilen sebeplerden dolayı yakın partneri veya akrabası tarafından öldürülmesi söz konusudur.

4. Namus Ve Töre Cinayetlerinde Sosyal Baskı

Kadına yönelik şiddetin erkeğin namus duygusuyla nasıl ilişkilendirildiği konusu, bu toplumların tarihi, sosyal yapıları ve kültürel sistemleriyle yakından bağlantılıdır. Namus cinayetlerinin yaygın olduğu toplumlarda dikkati çeken ilk husus, yukarıda vurgulandığı üzere, bu gibi toplumların cemaatsel bir sosyal yapıya sahip olduklarıdır. Bu yüzden aile ve akrabalık güçlüdür. Bireysel davranışlar kişiyi ilgilendirdiği kadar, tüm aileyi veya kabileyi de ilgilendirebilmektedir. Bu sebeple, namus konusunda her zaman için bir topluluk ve genişlemiş ailesel bağların varlığının söz konusu olması nedeniyle, bu durum yalnızca kadın ile erkek arasındaki bir mesele değil, fakat aynı zamanda gücün sistemiyle de ilişkili bir durumdur (Walby, 1990).

Cemaatsel sosyal yapı gereği, bu gibi toplumlarda sosyal kontrol ve baskı yüksektir. Dolayısıyla en kişisel karar bile ailenin onayını gerektirir. Bu durum özellikle evlilik, boşanma, namus gibi konularda daha belirgindir. Bu bağlamda kişinin namus olgusu, kişinin kendisinden çok sosyal çevreyi ilgilendirir. Bu konuda Baker, Gregware ve Cassidy (1999) namus mefhumunun öldürmeyi makul gösterilmesi düşüncesinin, kişinin namusunun başkalarının davranışlarına bağlı olduğu kanısına bağlı olduğunu ve bu sebeple de bu davranışların kontrol edilmesi fikrine dayandığını ileri sürerler.

Aile, namus mefhumuyla ilintilendirilen ilk birimi oluşturur ve bu sebeple namus cinayeti temelde ailenin sosyal saygınlığının yeniden kazandırılması amacıyla işlenir. Baker vd.'lerinin (1999) düşüncesinde, kadın aile üyelerinden birinin namus normunu ihlal etmesi durumunda, tüm aile töhmet altında kalır ve bundan utanç duyar. Utanç, kadının namusunun lekelenmesi halinde aile tarafından en yaygın şekilde hissedilen duyguyu oluşturur. Bu bakımdan utanç sosyalliğe referansta bulunur. Yani sosyal çevrenin varlığından ileri gelen, akraba, komşu, tanıdık çevrenin potansiyel bir ayıplamasının yarattığı bir sonuçtur. Bu sebeple de sosyal kontrol nedeniyle oluşur. Çünkü namus kişisel bir mesele değil, daha çok sosyal bir meseledir ve temelde kişinin veya grubun başkaları tarafından nasıl algılandığıyla ilgilidir. Bunun yanında, aile için her zaman için 'namussuz' olarak nitelendirilme riski vardır. Bu ise sosyal kontrolle birlikte sosyal baskıya işaret eder. Bu bağlamda, sosyal baskı namus cinayetlerinde anahtar kavramlardan birini oluşturur. Bu yüzden denebilir ki, katil; koca, kardeş, yakın akraba olabilir ancak bunun aynı zamanda sosyal çevrenin yarattığı ve gelenekte, törede temellenen sosyal baskı namus cinayetlerinin ardında gölge şeklinde durmaktadır.

Bu koşullar altında namus cinayeti ailenin saygınlığının yeniden tahsisi için başvurulacak yollardan bir tanesini oluşturur. Bu bakımdan ailenin sosyal yaşama yeniden dâhil olabilmesi ve toplumdaki varlığını sürdürmesi için bir 'vize' işlevi görür. Aksi takdirde, ailenin o mekanda durması mümkün olmayabilir. Buradan hareketle, namus cinayeti olgusu ve aile namusunun kanla temizlenmesi mefhumlarının törede yerini bulmuş tümüyle kültürel bir inşa oldukları söylenebilir ve bu durum genelde cemaatsel toplumlarda yaygınlik gösterir.

5. İhtiras Cinayetleri

Kadın cinayetlerine ilişkin kullanılan diğer bir kavram da “ihtiras cinayetleri”dir. İhtiras cinayetleri özellikle aldatma olayı veya şüphesi gibi nedenler sonucunda maruz kalınan çok şiddetli duygusal buhran neticesinde hınç, kıskançlık, intikam, çılgınlık gibi emellerle işlenen cinayetler için kullanılır. Bu tarz cinayetlerde katil cinayeti önceden tasarlamak yerine ani ve fevri duygularla birini (eş, sevgili veya bunlarla cinsel münasebeti olan üçüncü bir şahsı) öldürür. Tim Healey’e (1990) göre ihtiras cinayeti seven kişinin kıskançlık veya çaresizliği neticesinde işlediği suçların tümünü kapsar. Kıskançlığın intikam ve şuursuz eylemlere sebep olması nedeniyle, failin genel olarak ceza indiriminden faydalanma şansı bulunmaktadır.

Maktüllerin genelde kadın olmasının yanında, kıskançlık ve bununla ilintili olan aldatma, iffet gibi olgular hem namus hem ihtiras cinayetleri kavramlarının ortak paydalarını oluşturur. Abu-Odeh (2004) her iki kavramın aslında aynı cinayet tipine denk düştüğünü, Doğu toplumlarında bunun namus cinayeti olarak isimlendirilmesine karşın Batılı toplumlarda bunun ihtiras cinayeti şeklinde adlandırıldığını belirtir. Abu-Odeh’in Doğu’da namus, Batı’da ihtiras cinayetleri şeklinde formüle ettiği düşüncesinde namus cinayetlerinde toplum nazarındaki saygınlıklarının büyük ölçüde kadına dayandığı birden fazla erkeğin kolektif müdahalesinin aksine, ihtiras cinayetlerinde ilişki daha özeldir ve kadın ile erkek arasındaki ilişkiye dayanır.

Bu kavramlar temelinde işlenen kadın cinayetlerinde isimlendirme mekanın dışında zamana göre de değişebilmektedir. Bu durum zaman içinde de değişebilmektedir. Bu konuda Cinzia Tani otuz yıl öncesine değin, İtalyanlar arasında ‘namus cinayeti’ terimini duymanın çok yaygın olmasına karşın, günümüzde kocası tarafından öldürülen bir kadın cinayetinin ‘ihtiras cinayeti’ şeklinde isimlendirildiğine dikkat çeker (bkz. Mamigliano, 2010). Sözelimi, İtalya toplumunda kadının kocası veya sevgilisi dışında biriyle cinsel ilişkide bulunması neticesinde öldürülmesi halk arasında ironiyle karışık “İtalyan tarzı boşanma” şeklinde nitelendirilmektedir.

6. Türkiye’de Son Dönem Kadın Cinayetleri

Türkiye’de işlenen kadın cinayetleri son yıllarda o denli artış göstermiştir ki, neredeyse her gün gazetelerin üçüncü sayfasında bu türden en az bir habere rastlanabilmektedir. Öyle ki bazı günler aynı anda birden fazla öldürülen kadın haberi yer alabilmektedir. Aşağıda buna örnek bir habere yer verilmiştir.

Türkiye’de kadın cinayetlerinin ardı arkası kesilmiyor. Hemen hemen her gün ülkenin bir yanından kadın cinayetleri veya kadına uygulanan şiddetle ilgili haberler geliyor. Dün de yurdun çeşitli illerinde yaşanan olaylarda 4 kadın cinayete kurban gitti (www.milliyet.com.tr, 2 Eylül 2013).

Türkiye’de işlenen kadın cinayetlerine ilişkin tam manasıyla bir kafa karışıklığının olduğundan bahsedilebilir. TBMM’ye verilen bir soru önergesi üzerine dönemin Adalet Bakanının verdiği yanıt neticesinde resmi kayıtlara göre 2002-2009 yılları arasında kadın cinayetlerinin yüzde 1400 artış gösterdiği anlaşılmıştır. 2002 yılında öldürülen kadın sayısı 66 iken, 2003’te 83, 2004’te 128, 2005’te 317, 2006’da 663, 2007’de 1011, 2008’de 806 ve 2009’un ilk yedi ayında 953’e çıkmıştır. Buna karşın, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne göre ise son beş yılda öldürülen kadın sayısı 802’dir. 2009-2013 yılları arasında yaralanan ve öldürülen kadına ilişkin rakamlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Rakamlara göre ortalama her iki günde bir kadın öldürülmektedir.

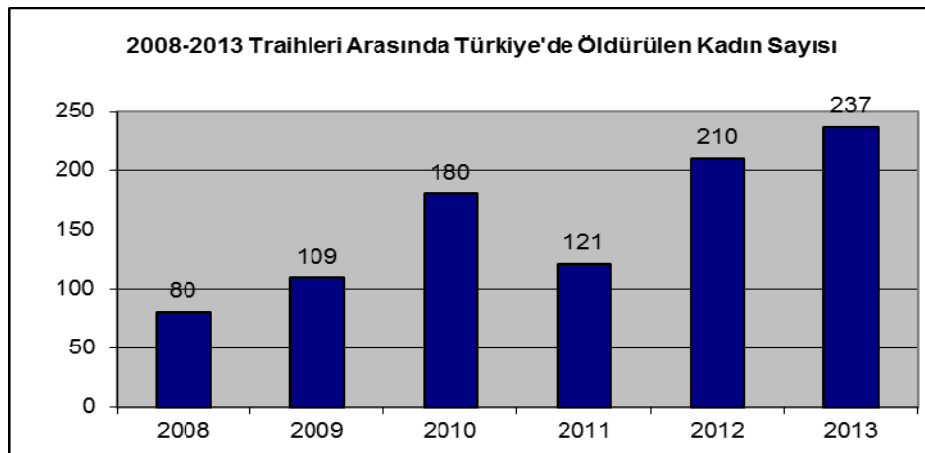
Tablo 1: Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Gen. Komutanlığı Aile İçi Şiddet Olaylarına İlişkin 2009-2013 Tarihleri Arası Sayısal Verileri.

	2009	2010	2011	2012	2013 (İlk on ay)	Toplam
Yaralanan Kadın	18.293	24.920	29.301	39.321	70.112	181.947
Öldürülen Kadın	171	177	163	155	136	802

Kaynak: Kadının Statüsü Gen. Müd. 07.11.2013

Bu konuda başka bir kaynağa göre ise 2013 yılında Türkiye’de 237 kadın öldürülmüştür. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından tutulan istatistiğe göre 2008 ve sonrası yıllarda işlenen kadın cinayetleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Tablo 2: 2008-2013 Tarihleri Arası Türkiye’de Öldürülen Kadın Sayısı

Kaynak: www.kadincinayetleriniDurduracagiz.com, Son erişim tarihi 4 Ekim 2013

Bu rakamlar platformu tarafından kendilerine başvuran ailelerden ve iletişim araçlarından elde edilen kayıtlar neticesinde toplanmıştır. Platform 2008 yılından bu yana kadın cinayetlerine ilişkin vakaları kayıt altına almaktadır.

Kadın cinayetlerinin sebepleri üzerine var olan kaynaklar genelde haber kaynaklarında ve kadın örgütleri tarafından tutulan istatistiklerle sınırlıdır. Bu nedenle, kadın cinayetlerinin tanımlanmasına ilişkin Türkiye’de bir bağlantısızlığın olduğundan söz edilebilir. Bu cinayetler yakından incelendiğinde, bunların aslında küçük bir oranının namus, töre ve ihtiras cinayetleri gibi mevcut kavramlarla örtüştüğü görülür.

Kadın cinayetlerine ilişkin başlıca sebeplere bakıldığında ise bunların sırasıyla, ayrılık/boşanma, kadının kendi hayatına dair karar alması, kıskançlık, işsizlik ve reddetme olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 2008-2013 Tarihleri Arası Kadının Öldürülme Sebepleri

Kadınlar Hangi Nedenlerle Öldürüldü?	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ayrılık/boşanma Talebi	17,5	28,9	16,4	25,4	29,2	30
Kıskançlık	8,75	33	11,1	16,7	22,95	13
Erkeğin isteğinin gerçekleşmemesi	25	1,8	16,1	14,2	0,04	6
Bilinmiyor	18,75	10	25,5	11,7	10,15	15
Namus cinayeti	0	0,9	0	9,2	3,2	0
Kişi Kriz ve işsizlik	5	2,7	6,1	6,6	10,5	7
Reddetme	8,75	4,5	10,5	6,7	6,25	
Hırsızlık -para -madde bağımlılığı vb.	7,5	8,2	7,7	5,1	0	0
Kadının hayatına dair bir karar vermek istemesi	3,75	6,4	5,5	3,6	10,15	26
Nefret cinayeti	0	0,9	0	0,8	1,04	0
Cinsel saldırı	3,75	2,7	1,1	0	0,01	0
İntihara zorlanma	1,25	0	0	0	6,51	0

Kaynak: www.kadincinayetlerinidurduracagiz.com, Son erişim tarihi, 24 Nisan 2013

Nedenler arasında şaşırtıcı bir şekilde namus cinayetlerinin en düşük oranlı kategorilerden birisi olduğu görülmektedir. Bu durum elbette cinayetlerin ne şekilde kategorileştirildiği ve bunun kimin tarafından yapıldığıyla ilişkili bir durumdur. Platform normalde kabaca namus cinayetleri olarak kategorileştirilebilecek, sözgelimi, ayrılma veya kıskançlık nedenlerini ayrı kategorilerde sınıflamıştır. Namus cinayeti altında değerlendirdiği cinayet ise Türkiye’de töre cinayeti olarak bilinen Batı literatüründe ‘honor killing’ olarak isimlendirilen cinayet tipine denk düşmektedir.

Bu cinayetlere yakından bakıldığında en dikkat çeken hususların başında, kadının kocası veya erkek arkadaşı tarafından sahiplenilmesi, yalnızca ona ait olduğu düşüncesinden ileri gelen boşanmayı veya terk edilmeyi kabullenemeyen erkeğin saldırganlığının sonucu öldürüldüğü görülmektedir. Aşağıda sunulan ve Türkiye’de işlenen son kadın cinayetleri haberleri bu yargıyı destekler mahiyettedir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu rakamlarına göre ve bu makalede örneklem olarak alınan 2013 Eylül ayında 18 kadın öldürülmüştür. Bu cinayetlerin 6’sı koca, 2’si eski koca, 4’ü sevgili ve 2’si baba tarafından işlenmiştir. Yine bu cinayetlerin 5’i boşanma/ayrılma, 4’ü kıskançlık, 3’ü kadının hayatına dair bir karar vermek istemesi, 1’i reddetme, 1’i ekonomik sebepler neticesinde gerçekleşmiştir. Bu cinayetlerin 4’ünün ise sebebi bilinmemektedir.

Aşağıda bunların bazılarını yer verilmiştir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere bu cinayetlerin büyük çoğunluğu kadının kocası veya eski kocası tarafından işlenmiştir ve önemli bir kısmı kadının boşanmak veya terk etmek istemesi neticesinde gerçekleşmiştir.

Koca Dehşeti: Aydın’da boşanmak isteyen karısı Ümmühan Türkmen’in (36) babasının evine gitmesine kızan öfkeli eş H.T. (37), yolunu kestiği eşi ve ailesine kurşun yağdırdı. Ameliyata alınan Ümmühan Türkmen’in sol, İbrahim Türkmen’in sağ ve Durmuş Türkmen’in de her iki bacağı diz altından kesildi (www.hurriyet.com.tr, Son erişim tarihi 9 Eylül2013)

Özel hareket polisi dehşet saçtı; 3 Ölü: Van Emniyet Müdürlüğü’nde görevli özel hareket polisi kendisine boşanma davası açıp, mahkemeden tedbir kararı aldırarak eşinin ailesiyle yaşadığı eve gidip dehşet saçtı. Polis memuru Selim Meral’in eşi Zeliha Meral, kocasının kendisine şiddet uyguladığı gerekçesiyle boşanma davası açtı. Eşi ve kaynanasını öldürüp, kayınpederini de ağır yaralayan Selim Meral, daha sonra kendiliğinden emniyet güçlerine teslim oldu (www.aksam.com.tr, Son erişim tarihi 28 Eylül 2013).

Dalyan’da kadın cinayeti: Muğla’nın Ortaca ilçesi Dalyan beldesinde yaşamakta olan Caterina Anna Bury, ayrılmak istediği V.A. tarafından öldürüldü. Annesi Cecilie Bury (87) ve oğlu Alexander Gerhard Bury’i (24) ağır yaralandı (kadincinayetlerinidurduracagiz.net/ haber/674/dalyanda, Son erişim tarihi 11 Eylül 2013).

Karin'e 'terk etme' kurşunu: Ayrılmak isteyen sevgilisi Karin Sucu'yu, cuma gecesi Ortaköy'den Kurtuluş'a kadar takip eden Gazaros Muratçioğlu, 'Bizi ancak ölüm ayırır' dedi genç kızı tabancayla vurarak öldürdü. Daha sonra da silahı başına dayayarak ateşledi. Sucu hayatını kaybederken, Muratçioğlu tedavi altına alındı (www.hurriyet.com.tr, Son erişim tarihi 02 Eylül 2013).

Bu gibi cinayetler erkeğin kadını sahiplenmesi, onu kendi mülkiyeti dahilinde algılamasının önünü açan erkeğin müesses statüsü ile kadının yeni statüsü arasında yaşanan çatışmanın bir sonucu olarak yorumlanabilir. Burada esas olan mesele, kadının erkeği terk etmesi düşüncesinin müesses statüsü içinde duran erkek tarafından kabullenilememesinde yatar. İngilizcede '*if I can't have you, no one can*', Türkçe'de ise '*ya benimsin ya da toprağın*' ifadesinde yerini bu gibi mottolar terk edilen veya reddedilen erkeğin yalnızca Türkiye'de değil, Batılı toplumlarda da kadının bu beyanı karşısında şiddete başvurabileceğinin birer göstergesi olarak yorumlanabilir. Takıntılı aşk ve sahiplik duygusunun cinayetle sonuçlanabileceği Oscar Wilde'ın *The Ballad of Reading Gaol* şiirinde "her erkek sevdiği kadını öldürür" ile "aşk ölümle biter mi?" mısralarını hatırlatır (Esgün, 2013). İronik bir şekilde gazetelerin üçüncü sayfasını işgal eden kadın cinayetleri haberlerin bazılarında öldürdüğü karısının başında oturup ağlayan erkek hikayelerine rastlanabilmektedir.

2013 Eylül ayında işlenen diğer kadın cinayetlerinin ikinci ortak özelliği; bunların eski kocalar tarafından işlenmiş olmasıdır. Eski koca kimi zaman çocukların velayeti, kimi zaman ortak malın bölüşümü kimi zaman da kadının başka biriyle arkadaşlık kurmaya başlaması sonucunda öldürülebilmektedir.

BDP Kadın Meclis üyesi Nazliye Sincar eski eşi tarafından öldürüldü: Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Küçükçekmece Kadın Meclisi üyesi Nazliye Sincar, 5 yıl önce boşandığı eşi tarafından öldürüldü. Ekonomik zorluk çeken Şehzade H, mal bölüşümünde adaletsizlik olduğunu söyleyerek eski eşinden eşyalarını geri istedi. Cinayete dönüşen kavganın bu yüzden çıktığı öne sürüldü (www.konya.net.tr, Son erişim tarihi 04 Eylül 2013)

Eski Koca Dehşeti: 3 ölü, 1 yaralı: Burdur'da çocuklarının velayeti yüzünden eski eşi ile tartışan şahıs, dehşet saçtı. Eski eşini, onun kardeşini ve kavgayı ayırmak isteyen kendi babasını pompalı tüfekte vurarak öldüren öfkeli adam, ardından kendi kalbine ateş ederek intihar girişiminde bulundu (www.medyatrabzon.com, Son erişim tarihi 10 Eylül 2013)

İşlenen bir diğer kadın cinayetinde kadının kocası tarafından neden öldürüldüğü henüz belirlenemezken, katil kocası bunu, kadın cinayetlerinde sıkça kullanılan, 'namusun temizlenmesiyle' ilişkilendirmiştir.

16 yıllık eşini öldürdü: Diyarbakır'da 36 yaşındaki Canan Tanış, 16 yıllık eşi tarafından bıçaklanılarak öldürüldü. Teslim olan katil zanlısı

eş, 'namusumu temizledim' dedi (www.cnn.com.tr, Son erişim tarihi 15 Eylül 2013).

2013 Eylül ayında öldürülen kadınlar arasında geleneksel kodlar içinde açıklanabilecek yegâne örneği Osmaniye ilinde babası tarafından öldürülen Emine Özcan cinayeti oluşturmaktadır. Emine Özcan babasından izin almayarak sevgilisine kaçıp evlendiği için öldürülmüştür.

Kaçarak evlenen kızını öldürdü: Osmaniye'de 51 yaşındaki Müslüm Fırat, sevgilisine kaçarak evlenen kızı 24 yaşındaki Emine Özcan'ı 7 kurşunla öldürdü. Olay, 23 Eylül'de saat 21.00 sıralarında Baş Mahalle 1016 Sokak'ta meydana geldi. İddiaya göre, olaydan 4 gün önce Emine Özcan, ailesinden habersiz ismi öğrenilemeyen sevgilisiyle resmi nikah yaparak Kırşehir'e yerleşti. Baba Müslüm Fırat, 'Kızım gel, telli duvaklı çık. Dedikodu olmasın, gelinliğinle seni gönderelim' diyerek kızını ikna etti. Baba evine gelen Emine Özcan, Müslüm Fırat'ın tabancasından çıkan 7 kurşunla ağır yaralandı. Ambulansla Osmaniye Devlet Hastanesi'ne götürülen Emine Özcan, doktorların müdahalesine rağmen kurtarılamayarak, yaşamını yitirdi (<http://www.hurriyet.com.tr>, Son erişim tarihi 25 Eylül 2013).

Bunlar Eylül ayında işlenen kadın cinayetlerinin bazıları oluşturulmaktadır ve bunlardan yalnızca biri geleneksellik içinde açıklanabilecek, namus/töre cinayetleri içinde değerlendirilecek bir niteliktedir. Diğerleri direk veya dolaylı olarak kadınların kendi yaşamlarına ilişkin aldıkları kararlarla ilişkilidir. Bunlar içinde buldukları mevcut koşullara yaptıkları itiraz, aynı zamanda kadınların yaptıkları birer irade beyanı olarak değerlendirilebilir.

7. Gelenek Ve Modernite Çatışmasında Kadının Statüsü

Buraya kadar işlenen Türkiye'deki son kadın cinayetlerine ilişkin faktörler incelendiğinde, başlıca sebepleri arasında kadının boşanmak, ayrılmak veya ilişkiyi reddetmek istemesinin başta geldiği görülür. Bu gibi faktörler neticesinde işlenen kadın cinayetlerinin ise bu konudaki mevcut literatürde yer alan kavramlar dahilinde tanımlanması birçok bakımdan güçtür. Şiddetli geçimsizlik, şiddet, alkol bağımlılığı gibi sebepler neticesinde yaşadığı ilişkiye son vermek isteyen bir kadının partneri tarafından öldürülmesinin makalede işlenmiş töre, namus veya ihtiras cinayetleri kavramlarının tanımına uymamaktadır. Bu bakımdan, bu gibi cinayetlerin yeni bir kavramla tanımlanması zarureti vardır. Bunlar için *başkaldırı cinayetleri*³ (revolt killing) kavramını öneriyorum.

Başkaldırı cinayeti kavramı temelde kadının süregelen düzene başkaldırması, erkeğe itirazı ve irade beyanında bulunması neticesinde öldürülmesini ifade eder. Özelde boşanmak/ayrılmak isteyen bir kadının kocası

---

³ Bu kavram Albert Camus'un (2012) *Başkaldıran İnsan* eserinden esinlenerek geliştirilmiştir. "Hayır" diyen biri olarak tanımladığı başkaldıran insan metaforu, kadın cinayetleri konsepti içinde "itiraz ediyorum" şeklinde formüle edilmiştir.

veya sevgilisi tarafından öldürülmesi durumuna denk düşen başkaldırı cinayetleri, namus ve töre cinayetlerinin aksine, belirli bir sınıfa, etnik-dini gruba veya sosyal gruplara özgü olmadığından bahsedilebilir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun verilerinde toplanan kadın cinayetleri haberleri incelendiğinde, bu gibi hikayelerin Türkiye’nin farklı coğrafyalarında meydana geldiği, ayrıca farklı meslek gruplarına mensup kişilerin bu tür olaylarda yer aldığı görülmektedir. Başkaldırı cinayetlerini diğer cinayet tiplerinden ayıran başlıca faktörün; kadının erkekle olan bağıni koparmaya yönelik hamlesi, mevcut duruma itirazı neticesinde öldürülmesi olduğu ileri sürülebilir. Bu “itiraz ediş” bir irade beyanını ifade eder, ki bu kadının özgürleşme çabasından bağımsız değerlendirilemez. Başkaldırı cinayetlerinin temel dinamiği olarak gelenek ile modernite arasındaki çelişkinin kadın-erkek arasındaki ilişkiye yansması olduğu iddia edilebilir. Sözü edilen bu durum, başta ekonomik olmak üzere, sosyal ve kültürel anlamda özgürleşmeyle birlikte geleneğin dışına çıkma gayreti gösteren kadın rolü ile geleneksel değerler konumlanan erkek rolü arasındaki çatışmayı ifade eder. Başkaldırı cinayetlerinin Türkiye’de yaygın hale getiren başlıca sebepler işte bu çatışma bağlamında değerlendirilebilir. Sözü edilen bu çatışma ise en çok kadının değişen statüsü üzerinden incelenebilir. Erkeğin aksine, değişim, ataerkil düzenle kavgası olan kadının rolündedir. Geleneksel kodlar içinde konumlanmış erkek rolü ise kadında gerçekleşen bu değişimlerin kendi erkekliğin sınırlarını zorladığını (Sancar, 2013) düşünerek, “statu quo”yu korumaya yönelik bir direnç geliştirmesi bağlamında değerlendirilebilir. Boşanmak/ayrılmak isteyen veya kendi yaşamına dair bir karar alan isteyen bir kadının öldürülmesi ise bu direncin en uçta yer alabilecek noktasını oluşturur.

8. Kadının Yeni Statüsünün Dinamikleri

Bu noktada gelenek dışına çıkmaya çalışan kadının bu yeni halini nelerin yarattığından söz edilebilir. *Birincisi*, hızlı kentleşme olarak sayılabilir. Bugün Türkiye toplumunun %75’ine yakını kentlerde yaşamaktadır. Kırdan kopan ve kente yerleşen insanların yaşamları kent kültürü içinde büyük değişimlere uğramaktadır. Her şeyden önce kadın kent hayatı içinde işgücüne daha rahat katılabilmektedir. *İkincil* etken olarak nitelendirilebilecek kadının işgücüne katılımı kadının ekonomik özgürleşmesi konusunda büyük etkiler yaratmıştır. Türkiye’de kadının işgücüne katılım oranı, kentleşmeye rağmen, son on yılda %23’ten. %30’lara ulaşmıştır (TÜİK, 2013). Kadının işgücüne katılımı onun kamusal alanda daha görünür olmasını sağlamıştır. *Üçüncü* olarak kentleşme ve işgücüne katılımı ilişkili olarak kadının dul kalmanın getirdiği sosyal baskıyı üzerinden attığı iddia edilebilir. Geleneksel yapıda ‘eksik etek’, dul kadın, yuva yıkan” gibi sıfatlarla tanımlanan boşanmış kadın; eksik, zayıf ve potansiyel kötü olarak görülürken, ekonomik özgürleşmeyle birlikte bu durumun aşıldığından söz edilebilir. *Dördüncü* etken olarak artan sayıdaki kadın sivil toplum örgütlerinden bahsedilebilir. Bugün Türkiye’de 525 civarında, kadınla ilişkili sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (STGM, 2013). Bu örgütler kadın hakları için mücadele etmekte, kadının her alanda eşitliğinin sağlanabilmesi için etkinlikler ve eylemler düzenlemektedir. Kadın sivil toplum örgütlerinin çabalarının da bir sonucu olan kadının haklarına ilişkin yapılan yasal düzenlemeler *beşinci* etken

olarak sayılabilir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde bulunan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu yönde çalışmalar yapmakta, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 2007 ve 2008 yıllarında kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik hükümlerle değiştirilmiş ve en son 2012 yılında bu konuya doğrudan işaret eden 6284 sayılı Ailenin Korunması ile Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmış, ayrıca Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) bu tarihte yürürlüğü sokulmuştur. Bu kanun kapsamında Türkiye'nin birçok ilinde Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur. Genelde kadınların görev aldığı bu merkezler kanunun gerektirdiği önleyici tedbirlerin uygulanması amacıyla günün 24 saati ve haftanın yedi günü hizmet vermektedir.

Tüm bu etkenler Türkiye'de kadının kent yaşamı içinde bireyleşmesi yönünde destekleyici etkenler olmuş ve kadının genel anlamda kendi yaşamına ilişkin irade beyanında bulunmasının yolunu açmıştır. Bunun karşısında duran müesses yapı ise bunu kimi zaman ona şiddet uygulayarak kimi zaman ise onu öldürerek durdurmaya çalışmaktadır. Türkiye'de kadının artan işgücüne katılım oranı, bununla birlikte kadının kamusal alanda daha görünür hale gelmesi, kadın sivil toplum örgütleri ile araştırma merkezlerindeki artış ve faaliyetleri gibi etkenler kadına yeni bir statü sağlamış, bu da ona gelenek dışında konumlandırılabilir bir rol kazandırmıştır. Modernleşen kadının özne olma talebi, onu gelenekselliğin birçok kurumuyla birlikte yaşatıldığı sosyal yapıyla çatışmalı hale getirmektedir. Bu anlamda, kadın cinayetleri kapsayıcı bir özelliğe sahip kimlik ve ideolojileri sürdüren ve bunları yeniden inşa eden toplumlarda, gelenek ile modernliğin çatışması bağlamında anlaşılabilir.

Kadına bu yeni statüsünü kazandıran bu faktörlere rağmen Türkiye'de kadın erkeğe göre halen dezavantajlı bir konumda bulunmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2013 Cinsiyet Ayrımcılığı raporuna göre Türkiye'ye kadın-erkek eşitliği konusunda 0.601'lik oranla 135 ülke arasında 124. sırada bulunmaktadır (WEForum, 2013). Kadın-erkek eşitliği konusunda varolan bu uçurum,, kaydettiği sosyal ve ekonomik başarılarla rağmen kadının sözü edilen bu çatışma içinde daha dezavantajlı bir konumdan mücadele etmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de artan kadın cinayetlerinin eşit koşullara ve araçlara sahip olmayan iki cinsiyet arasında yaşanan 'statü kazanma' ve 'yerinde tutma' çatışmasının bir sonucu olduğundan söz edilebilir.

Sonuç

Sistematik şiddeti nedeniyle boşandığı kocası tarafından 2010'da öldürülen Ayşe Paşalı cinayeti Türkiye'de işlenen kadın cinayetleri için bir dönüm noktası olmuştur. Morarmış gözlerinin keder ve öfkeyi yansıttığı fotoğrafı bundan böyle kadın cinayetleri protestolarında sıkça taşınacaktı. Ayşe Paşalı öldürülmeden önce onu kurtarması için birçok kuruma başvuruda bulunmuş, ancak hiçbirinin bu talebine yanıt vermemiştir. Paşalı cinayetini trajik hale getiren de tam da bu idi. Yaklaşan cinayete neredeyse herkes tanıklık ediyordu, ama sistem bunun önüne nedense bir türlü geçmiyordu. Bu olayın ardından

kadın cinayetlerine ilişkin birçok yasal düzenleme yapıldı, önleyici tedbirler getirildi, ancak cinayetler o günden sonra da devam etti.

Denebilir ki; yazılı ve görsel medyada kadın cinayetlerine ilişkin ilk akla gelebilecek tanımlama olan ‘namus cinayetleri’ aslında gerçeğin kavranması açısından perdeleyici etkiler yaratmaktadır. Oysa namus cinayetleri kültürel bir forma sahiptir ve gücünü uzun yıllar içinde şekillendiği gelenekten alır, bunun da Türkçe’de dar anlamını ‘töre cinayetleri’ oluşturur. Batılı literatürde tartışılan ‘namus cinayetleri’ hakkında ortak yazılanlar incelendiğinde, bunların daha çok ‘töre cinayetlerine’ denk düştüğü görülür. Batılı kaynaklarda feminist çalışmalar içinde, hakkında çok sayıda çalışma bulunan namus cinayetlerinin genel özellikleri olan; aileyi ve kimi zaman akrabaları içine katması, sosyal çevreye karşı büyük utanç duyulması, namussuzlukla suçlanma riski ve bunu yaratan sosyal baskı ile cinayetin örgütlü ve planlı şekilde yapılması gibi özellikler töre cinayetlerinde karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan, Türkiye bağlamında düşünüldüğünde ‘namus’ ve ‘töre’ cinayetleri arasında ortak özelliklere karşın, birtakım farklılıklar mevcuttur. Her ikisinde ortak olan etken, sosyal baskı ve kadim geçmişe sahip ataerkil değerler iken, aralarındaki farklılık konusunda birincisinde aile kararı, cinayetin önceden planlanması, kolektif bir nitelik taşıması gibi etkenler zorunlu değilken, ikincisinde bunlar aranan nitelikler olmaktadır. Bunun dışında, ‘töre cinayeti’ genelde namusla ilintili sebepler neticesinde işlenir. Bu sebeple de çoğunlukla ama özellikle batılı literatürde ‘namus cinayeti’ kategorisinin altında değerlendirilmektedir.

Öte yandan, namus ve ihtiras cinayetler her ne kadar ayrı kategorileri oluştursa da, kimi yerde ortak nitelikler taşır. Bunları ortak kılan başlıca etken ‘kıskançlık’ olgusudur. Batıda ihtiras cinayetinin bir gerekçesi olan aldatma veya şüphesine bağlı gerçekleşen cinayetler, Türkiye ve diğer Ortadoğu ile Müslüman ülkelerde namus cinayetlerinin sebebi olmaktadır. Batılı ülkelerde, sözgelimi İtalya’da, Yunanistan’da namus cinayetlerinin bulunduğu yargısı, ağırlıklı olarak aldatma temelli işlenen cinayetlere denk düşer. Örneğin, bu gibi cinayetler İtalya’da halk arasında ironiyle karışık ‘İtalyan tarzı boşanma’ şeklinde nitelendirilmektedir.

Oysa Türkiye’de son yıllarda artan sayıdaki kadın cinayetlerine bakıldığında, bunların sadakat ve kadının iffetiyle ilintili olmaktan çok, kadının değişen statüsü ile buna bağlı değişen alışkanlıklarla bağlantılı olduğu görülmektedir. Boşanma talebi, terk etme, reddetme gibi sebeplere dayalı cinayetler her ne kadar yanlış şekilde namus cinayetleri olarak isimlendirilse de, yeni bir kavramsallaştırmayla aslında *başkaldırı cinayetlerini* oluşturdukları ileri sürülebilir. Albert Camus’un (2012) başkaldıran insan metaforundan hareketle tanımlanan bu kavram temelde kadının süregelen düzene başkaldırması, erkeğe itirazı ve irade beyanında bulunması neticesinde öldürülmesini ifade eder. Bu bakımdan Camus’un “hayır” diyen biri olarak tanımladığı başkaldıran insan metaforuna karşılık, başkaldırı cinayetleri kavramına esas teşkil etmek üzere, kadın açısından bu tanımlama “itiraz ediyorum” halini almaktadır. Bu “itiraz ediş” aynı zamandan kadın açısından bir irade beyanı, varlık gösterme ve dolayısıyla da bir özgürleşme hamlesi olarak değerlendirilebilir. Tüm bunlar ise

esasinda gelenekte var olmayan, bunun aksine gelenege ters düşen davranış örüntülerini meydana getirir. Gelenek ve modernite çelişkisinin kadın-erkek rolleri arasındaki ilişkiye yansması bağlamında değerlendirilebilecek bu olgu; başta ekonomik olmak üzere, sosyal ve kültürel anlamda özgürleşmeyle birlikte geleneğin dışına çıkma gayreti gösteren kadın rolü ile geleneksel değerler konumlanan erkek rolü arasındaki çatışmayı ifade eder. Başkaldırı cinayetlerinin Türkiye'de yaygın hale getiren başlıca sebepler işte bu çatışma bağlamında değerlendirilebilir. Sözü edilen bu çatışma ise en çok kadının değişen statüsü üzerinden incelenebilir. Erkeğin aksine, değişim, ataerkil düzenle kavgası olan kadının rolündedir.

Namus cinayetleri, bununla birlikte töre cinayetleri her şeyden önce kadının iffetiyle ilişkilidir. Bu cinayetlerin işlenmesinin başlıca sebebi, 'kirlenen' namusun temizlenmesidir. Oysa başkaldırı cinayetlerinde, örneğin; boşanma talebinde bulunan veya ayrılmak isteyen bir kadının öldürülmesinin iffet veya namusla herhangi bir bağı bulunmamaktadır. Sözelimi, Ayşe Paşalı cinayetinin 'namus cinayeti' olarak nitelendirilmesi söz konusu değilken, bu, ancak özgürleşmek isteyen bir kadının, bunu reddeden eski kocasının saldırısı sonrası yaşamını yitirdiği bir başkaldırı cinayeti şeklinde anlaşılabilir.

Örneklem olarak ele alınan Eylül 2013 ayı içerisinde işlenen kadın cinayeti haberleri incelendiğinde, bunların çoğunluğunun, "başkaldırı cinayetleri" kavramına zemin hazırlayan boşanma talebi, ayrılma isteği gibi kadının bir özne olarak hareket ettiği ve yeni bir durum yaratma çabası sonucunda öldürüldüğü cinayetler oldukları görülür. Başkaldırı cinayetleri yalnızca boşanma veya ayrılma gibi sebeplere dayalı dar bir çerçevede anlaşılmalıdır. Bu durum daha çok, kadının mevcut, süregelen bir durumda değişiklik yapma hamlesi neticesinde öldürülmesi şeklinde tanımlanabilir.

Bu konuda diğer başka verilerin toplanması ve bunlar üzerinden yapılacak analizler, Türkiye'de işlenen kadın cinayetlerinin önemli bir çoğunluğunun, makalede geliştirilen başkaldırı cinayetleri kavramı bağlamında değerlendirilebileceği iddiasını güçlendirebilecektir. Kadın cinayetlerinde kaydedilen artış ise modernleşen Türkiye toplumunda kadının değişen statüsüyle birlikte düşünülmelidir. Kentleşen kadının işgücüne katılımının artması, kamusal alanda daha görünür hale gelmesi, bireyselleşme yönünde adımlar atması kadına geleneksel kodların dışına çıkma fırsatı vermiştir. Artan sayıdaki kadın sivil toplum örgütleri, kadın araştırma merkezleriyle birlikte kadına ilişkin yasal düzenlemelerin yapılmış olması bu statüyü daha da güçlendirmiştir. Türkiye'de yaşanan başkaldırı cinayetleri ise kadının bu yeni statüsü ile geleneksel kodlar içinde konumlanmış erkeğin müesses nizam, bir başka deyişle ataerkil sistem arasında yaşanan çatışmanın bir ürünü olduğu ileri sürülebilir. Kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla yapılan yasal düzenlemeler ve alınan çok sert tedbirlere rağmen bu cinayetlerin kesilmemiş olması sorunun yukarıda ifade edildiği gibi yapısal olduğunu kanıtlar bir mahiyettedir. Dolayısıyla, bunun önüne geçilmesi toplumsal yapıda yapılacak ve uzun vadede gerçekleştirilebilecek reformlarla mümkün gözükmektedir. Kadının

bu yeni statüsünün tanınması ve toplumda yerini bulması yapılacak bu reformların başında gelmektedir.

Kaynakça

- ABDO, N., 2006, “Namus Cinayetleri, Ataerkillik ve Devlet: İsrail’de Kadın” *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar* (içinde) MOJAB, S. & ABDO N. (der) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ABU-ODEH, L., 2011, “Crimes of Honor and The construction of Gender in Arab Societies” *Comparative Law Review*, Monza, 2, 1.
- ABU-ODEH, L., 2004, “Arap Toplumlarında Namus Cinayetleri ve Toplumsal Cinsiyet İnşası” *Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik* (içinde) İLKKARACAN, P. (der) İstanbul: İletişim Yayınları.
- BAKER, N., 1999, “Family Killing Fields: Honor Rationales in the Murder of Women”, *Violence Against Women*, 5, 164. <http://vaw.sagupub.com/>
- CAMUS, A., 2012, *Başkaldıran İnsan*. İstanbul: Can Yayınları.
- CAPUTI ,J., RUSSELL, D.E.H., 1992, *Femicide, The Politics of Women Killing*. New York: Trayne Publishers.
- CATALANO, S., 2009, *Female Victims of Violence*. Bureau of Justice Statistics. U.S. Departmen of Justice. Office of Justice Programs.
- CORDOBA M S T (2011). “Ciudad Juarez, Femicide and The State”, *Meaning of Violence in Contemporary Latin America* (içinde) POLIT, D. G., HELENA, M., (der) New York: Palgrave Macmillan.
- ECEVİTOĞLU, P., 2012, *Namus Töre ve İktidar*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- KOĞACIOĞLU, D., 2007, “Gelenek Söylemleri ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği”, *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*. 5 Şubat, 2014, <http://research.sabanciuniv.edu/5862/>.
- DUENAS, G.P.,RUEDA, M.H., 2011, *Meaning of Violence in Contemporary Latin America*. New York: Palgrave Macmillan.
- ECK, C. V., 2003, *Purified by Blood: Honour Killings amongst Turks in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- ELDEN, A., 2006, “Hayat Memat Meselesi Olarak Namus: Genç Kadınların Şeref, Bekaret ve Namus Hakkındaki Şiddet Dolu Hikayeleri-İsveç Bağlamı” *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar* (içinde) MOJAB, S., ABDO, N., (der) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- FAQIR, F., 2001, “Intrafamily Femicide in Defence of Honour: The Case of Jordan” *Third World Quarterly*, Vol: 22, Sayı: 1, 65-82.
- HESTER, M., 1992, “The Witch-Craze In Sixteenth And Seventeenth Century England As Social Control Of Women” *Femicide The Politics of Women Killing* (içinde) RADFORD, J., RUSSELL, C., (der) New York: Twayne Publishers.

- IDRIS, M. M., ABBAS, T., 2011, *Honour, Violence, Women and Islam*. New York: Routledge.
- İLKKARACAN, P., 2003, *Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- INTERNATIONAL PRESS SERVICE (2008). "Peru: Crimes of passion: Hundreds of women murdered in the name of honour" and "passion. 20 Ekim, 2013. <http://www.wluml.org/node/4628>.
- JAFRI, A., 2008, *Honour Killing, Dilemma, Ritual, Understanding*. New York: Oxford University Press.
- LANG, D. S., 2005, *Honor and Peacemaking in Israeli-Palestinian Society*. New York & London: Routledge.
- MEETOO, V., MIRZA, H. S., 2011, "There is nothing "honourable about Honour Killings: Gender Violence and The Limits of Multiculturalism" *Honour, Violence, Women and Islam* (içinde) IDRIS, M. M., ABBAS, T. (der) New York: Routledge.
- MOMIGLIANO, A., 2010, Honor Killing by Any Other Name. The Nation. February, 2. Milan. 5 Şubat, 2014, <http://www.thenation.com/article/honor-killing-any-other-name#>.
- MOJAB, S., 2006, "Namusun Tikelliği ve Öldürmenin Evrenselliği: Erken Uyarı Sinyallerinden Feminist Pedagojiye" *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar* (içinde) MOJAB, S., ABDO, N. (der) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- OSCH, Y., 2013, "A Different Kind of Honor Culture Family Honor and Aggression in Turks" *Group Processes Intergroup Relations. Sage Publication*. 334-344.
- PERVIZAT, L., 2004, An Interdisciplinary And A Holistic Attempt To Understand The Honor Killing In Turkey. Núcleo de Estudos de Gênero Pagu, Brazil. 6 Şubat, 2014, <http://www.pagu.unicamp.br/sites/www.ifch.unicamp.br.pagu/files/colenc.04.a06i.pdf>.
- PHYLLIS C (2009). "Are Honor Killings Simply Domestic Violence?" *Middle East Quarterly*. 16, 2, 61-69.
- RADFORD, J., 1992, "Introduction" *Femicide The Politics of Women Killing* (içinde) RADFORD, J., RUSSELL, D. (der) New York: Twayne Publishers.
- RUSSELL, D. E. H., 2011, "The Origin and Importance of The Term Femicide". 15 Eylül, 2013, http://www.dianarussell.com/origin_of_femicide.html.
- RUSSELL, D. E. H., 1990, "Femicide" *Crimes Against Women: Proceedings of the International Tribunal* (içinde) RUSSELL, D., VEN, N. V. D. (der) California: Russell Publications.
- SANCAR, S., 2013, *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.

- SEV’ER, A., 2013, *Patriarchal Murders of Women. A Sociological Study of Honour-Based Killings in Turkey and in the West*. Lewiston: The Edwin Mellen Press.
- UNITED NATIONS POPULATION FUND (UNFPA), 2000, The State of the World Population: Chapter 3 Ending Violence Against Women and Girls.
- WILSON, M., DALY, M. 1992, “Till Death Us Do Part. In Femicide” The Politics of Women Killing CAPUTI, J., RUSSELL, (der) D.E.H. New York: Trayne Publishers. 83-98
- WALBY, S., 2002, “Feminism In a Global Era” *Economy and Society*, November, 31, 4, 533-557.
- WORLD ECONOMIC FORUM, 2013, *The Global Gender Gap Report 2013*. 12.11. 2013.<http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2013>.
- 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve İlgili Yönetmelik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010.
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve İstanbul Sözleşmesi, T.C. Ail eve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2013.